

Oahppoplána - Jo3 siste- ja guolgaduodjefága

Sámediggi mearridan láhkaásahussan 15.06.2021, láhkavuođđu:
suoidnemánu 17.b 1998 nr 61 láhka vuodđoskuvlla ja joatkaoahpahusa birra
(oahpahusláhka) § 6-4 nubbe lađas. Gusto 01.08.2022

Gusto 01.08.2022 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovddáš árvvut

Jo3 siste- ja guolgaduodjefágas lea sáhka sámi árbevirolaš duojis. Go praktihkalaččat bargá sisttiiguin, gápmasiiguin, náhkiiguin ja eará ávndnasiiguin ja go geavaha iešguđet reaidduid ja heivvolaš mašiinnaid, de ovdánahttet oahpahallit duddjongálggaid ja ipmárdusa duoji árbevierus, hámis ja teknihkas. Oahpahallit galget suokkardit, ovdánahttit ideaid ja geavahit innovatiiva proseassaid ráhkadir ođđa duodjebuktagiid. Duodjefága galgá ráhkkanahittit oahpahalliid dustet servodaga gálvojearu árbevirolaš ja ovdánahttojuvvon buktagiidda. Duodjefága galgá sihkkarastit ahte šaddet oahppan duojárat geat máhttet árbevirolaš duoji ja geat gehččet ovddasguvlui ja hutket dujiid main álgoálbmotmáhttu lea vuodđun.

Buot fágat galget leat mielde duohtandahkame oahpahusa árvovođu. Jo3 siste- ja guolgaduodjefága galgá leat mielde ovddideamen fágalaš identitehta, hutkanilu ja áddejumi norpmaide, etihkkii ja estehtalaš albmanahttiidda duojis. Barggadettiin fágain ovdánahttet oahpahallit máhtu sámi luondu- ja kulturárbbi girjáivuođas ja variašuvnnain. Máhttu árbevieruin galgá váikkuhit dasa ahte oahpahallit ožžot áktejumi lundui ja áddejumi ahte resursageavaheamis lea dárbu luondduriggodagaid gáhttet boahttevaš buolvvaide. Fága galgá leat mielde máhtu addimin bargoaddi ja bargi geatnegasvuodđaid ja vuogatvuođaid ja golmma bealát ovttasbarggu mánvssolašvuoda birra, mas bargoaddi, bargi ja eiseválddit barget ovttas ovdánahttit buori bargoeallima.

Guovddášelemeneantta

Ávnasmáhttu

Guovddášelemeneanttas ávnasmáhttu lea sáhka das ahte háhkat ja válljet ávndnasiid siste- ja guolgaduodjái. Das lea sáhka ávnnaskvalitehtas ja das masa iešguđet ávndnasat geavahuvvojit ja diehtit makkárat gápmasat, náhkit ja duoljít leat iešguđetge jahkodagain. Dasa gullá maid árbevirolaš náhkkenavildeapmi, siste-, gámas ja náhkkedikšun. Lea maid sáhka dihtomielalaččat geavahit resurssaid ja divodit ja ođđasit geavahit duodjeávndnasiid. Guovddášelemeneantta fátmmasta maid bargat dearvvašvuoda, birrasa ja sihkkarvuoda njuolggadusaid mielde.

Duddjon ja kulturárbi

Guovddášelemeneanttas duddjon ja kulturárbi lea sáhka duddjot árbevirolaš siste- ja guolgadujiid gieđaiguin ja mašiinnaiguin go heive. Das lea sáhka ipmirdit ávnasgeavaheami minstariid, hámí ja funkšuvnna ektui.

Guovddášelemeneanttas lea maid sáhka geavahit árbevirolaš duddjonvugiid ja hutkkálaš albmanahttinvugiid go duddjo árbevirolaš ja ođđamállet siste- ja guolgadujiid. Dasto lea vel sáhka das movt sámi kulturárbi čatnasa sámegillii, fágaterminologijai ja árbevieruide siste- ja náhkkeluojis.

Gávpemárkanipmárdus

Guovddášelemeneanttas gávpemárkanipmárdus lea sáhka goluin ja sisaboađuin iežas buvttadeamis. Lea maid sáhka iežas bargguid ovdanbuktit ostiide ja bagadallat sin iešguđet oktavuođain. Guovddášelemeneanttas lea maid sáhka mearkagálvohuksemis ja duoji iešvuođaid ja kultuvrralaš- ja árbevirolaš árvvu gaskkusteames. Dasa gullá maid geavahit fága kulturhistorjá barggustis. Márkanfievrrredeapmi ja iežas giehtadujiid ja bálvalusaid vuovdin iešguđet fierpmádagaid bokte lea oassin guovddášelemeneanttas.

Fágaidrasttideaddji fáttát

Álbmotdearvvasvuhta ja eallimis birgen

Jo3 siste- ja guolgaduodjefágas fágaidrasttideaddji fáttas álbmotdearvvašvuhta ja eallimis birgen mearkkaša ovdánahttit giehtagálggaid, buriid bargorutiinnaid ja vuogas barganvugiid. Dasa gullá maid nákcer čuolmmaid čoavdit, ovdánahttit identitehta ja váldit jierpmálaš válljejumiid iežas eallimis. Lea maid sáhka ovdánahttit iešluohttámuša ja duostat albmanahttit oaiviliid. De vel lea sáhka das ahte movt olmmoš ovttasdoaibmamin earáiguin ovdánahttá áktema earáid árvvuide, válljemiidda ja albmanahttimiidda. Fágaidrasttideaddji fádda álbmotdearvvašvuhta ja eallimis birgen lea maid mielde čalmmustahttime movt duodji iešguđet ládje cájeha joavkogullevašvuoda.

Guoddevaš ovdáneapmi

Jo3 siste- ja guolgaduodjefágas lea fágaidrasttideaddji fáttas guoddevaš ovdáneapmi mearkkaša kritikhkalaččat reflekeret go vállje ávdnasiid, buvttadanvugiid, reaidduid ja mašiinnaid ehtalaš ja guoddevaš buvttadeames. Dasto lea sáhka movt luondduriggodagaid hákhan lea čatnasan iešguđet jahkodagaide ja movt hálldašit daid guoddevaš vugiin. Lea maid sáhka buvttadit nanu dujiid ja nu ahte máłasdoallan, ođđasit geavaheapmi ja divodeapmi lea vejolaš. Guoddevaš ovdáneapmi mearkkaša maid ahte fága lea mielde sihkkarastime máilmomi luonddu- ja kulturárbbi.

Vuodđogálggat

Njálmmálaš gálggat

Njálmmálaš gálggat jo3 siste- ja guolgaduodjefágas mearkkaša geavahit fágaterminologiija iežas hutkanproseassain ja estehtalaš ja etihkalaš duodjefágalaš čuołmmaid reflekteremis. Njálmmálaš gálgaide gullá maid guldalit, responderet spontána ja ráhkkanan ságastallamiin. Oahpahallit ovdánahttet njálmmálaš gálgaid go ságaskušset, reflekterejít ja gaskkustit oaiviiddiset fágalaš digaštallamiin. Dasa gullá maid geavahit fágagiela barggadettiin ja go gulahallá ostiiguin, bargoustibiiguin ja eará ovttasbargoguimmiiguin.

Máhttit čállit

Máhttit čállit jo3 siste- ja guolgaduodjefágas mearkkaša čálalaččat plánet, ráhkadir minstariid, bargotevnnegiid, čilgehusaid ja válldahemiid ja geavahit duodjeterminologiija. Dat mearkkaša maid dokumenteret ja árvvoštallat bargguidis. Dasa gullá presenteret buktagiid ja bálvalusaid ja gulahallat ostiiguin, bargoustibiiguin, gálvolágideddjiiguin, árbevierroguddiiguin ja eará ovttasbargoguimmiiguin.

Máhttit lohkat

Máhttit lohkat jo3 siste- ja guolgaduodjefágas mearkkaša ahte gávdnat ja árvvoštallát dieđuid fágagirjjálašvuodas ja iešguđet teavsttain, bargočilgehusain, sárgumiin, symbolain, govain ja govvidemiin. Dasa gullá maid dulcot dieđuid, reflekteret ja dahkat fágalaš jurdagiid oahpes ja amas fágačállosiid vuođul. De vel guoská dasa geavahit gálduid kritikhkalaččat ja luohtehahti vugiin.

Máhttit rehkenastit

Máhttit rehkenastit jo3 siste- ja guolgaduodjefágas mearkkaša ahte ráhkadir minstariid, mihtidit, meroštit sturrodaga ja ávnnaš- ja áigegeavaheami. Dasa gullá maid kalkuleret hattiid fitnodaga ja iežas buktagiin ja bálvalusain ja ráhkadir golahušmeroštusaid haddefálaldagaid oktavuođas.

Digitála gálggat

Digitála gálggat jo3 siste- ja guolgaduodjefágas mearkkaša viežžat ja gaskkustit dieđuid ja visualiseret ideaid. Dat mearkkaša maid bargat digitálalaččat buvttaovdánahttimiin ja duodjedesignemiin. Dasa gullá maid bargat fitnodaga ja iežas dujiid ja bálvalusaid golahušmeroštemiin ja márkanfievredemiin. Digitála gálgaide gullá árvvoštallat, giedahallat ja buohtalastit dieđuid, leahkit gáldokritikhkalaš ja čujuhit gálduide. Dasa gullá

maid ovdánahttit ehtalaš dihtomielalašvuða ja geavahit digitála árvvoštallannávcca ja čuovvut njuolggadusaid ja norpmaid.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan siste- ja náhkkuodjefágas

Gealbomihttomearit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahpahalli galgá máhttit

- plánet, čađahit, árvvoštallat ja dokumenteret iežas bargguid ja bargoproseassaid ja geavahit fágaterminologija barggus
- suokkardit sámi árbevierromáhttu ja álgoálbmotkultuvra ja geavahit inspirašuvdnan ehtalaš vugiin iežas hutkkálaš barggus ja go gaskkusta duoji
- suokkardit ja selvehit ávdnasiid iešvuodaid ja masa geavahuvvojit ja dan vuođul duddjot árbevirolačcat ja ovdánahttit dujiid
- válljet ávdnasiid eallišlája, agi, guolggaa ja kvalitehta vuođul ja reflekeret makkárat náhkkeávdnasat leat iešguđetge jahkodagáin
- geavahit lunddolaš navildanvugiid sisteráhkadeames
- neaskit ja dikšut náhkiid iešguđet vugiid mielde ja geavahit iešguđetlágan osttuid ja bárkkuid náhkkekliksumis ja reflekeret movt proseassat váikkuhit ávdnasiidda
- geavahit riibadanvugiid, dipmadit ja vuoidat gápmasiid, náhkiid ja sisttiid
- geavahit árbevirolaš minstariid ja mihtidanvugiid go vadja, ja vadjet osiid náhki mielde nu ahte seastá ávdnasiid ja vuhtiiváldá miehteguolggaa, vuosteguolggaa ja symmetriija
- goarrut árbevirolaš dujiid sistis, gápmasiin ja náhkis árbevirolaš giehtasávnjiiguin ja mášinsávnjiin dárbbu mielde
- geavahit iešguđet digitála resurssaid ovdánahttit bargotevnnegiid, sárggastusaid ja modeallaid ja geavahit daid go hábme ođđa dujiid trendaid ja ođđa albmanahttimiid vuođul
- divvut, laktit, stuoridit ja duognat siste- ja náhkkebuktagiid ođđasit geavaheapmái
- geavahit árbevirolaš ja ođđa vugiid siste- ja náhkkeávdnasiid ja dujiid vurkkodeamis
- buhtistit ja máłasdoallat iešguđet vugiid mielde siste- ja náhkkeávdnasiid ja reflekeret makkár vuohki váikkuha atnui ja bistimii
- válddahit funkšuvnna, kvalitehta ja bistima duodjebuktagiin
- meroštit áigegeavaheami ja hatti iežas buktagiin ja bálvalusain ja árvvoštallat ávnasgeavaheami, produktivitehta, márkanárvvu ja gánnáheami oktavuodaid

- geavahit iešguđet digitála resurssaid go márkanfievrrida ja vuovdá iežas ja fitnodaga mearkagálvvuid ja gulahallamis ostiiguin ja eará ovttasbargoguimmiiguin
- selvehit siste- ja guolgaduoji historjjá ja iešvuoda ja geavahit historjjálaš gálduid referánsan buktagiid buvttadeamis ja rekonstrueremis luohtehahti vugiin
- geavahit gustovaš njuolggadusortnegiid mat gusket dahkkivuoigatvuhtii iežas barggus ja reflekteret gáldogeavaheami ja gáldočujuhusaid
- válddahit iešguđet sámi duodjeorganisašuvnnaid ja -institušuvnnaid ovddasvástadussurggiid ja bargguid ja movt atnit ávkki dain, ja reflekteret makkár rolla dain lea servodagas
- mátasdoallat mašiinnaid, reaidduid ja duodjebiergasiid ja geavahit daid dearvvašvuoda, birrasa ja bargosihkkarvuodenjuolggadusaid mielde
- bargat gustovaš njuolggadusortnegiid ja siehtadusaid vuodul mat regulerejit bargodili, ja válddahit bargoaddi ja bargi geatnegasvuodaid ja vuogatvuodaid
- geavahit heivvolaš suodjalanbiergasiid, buriid bargorutiinnaid ja válljet vuogas barganvugiid maid rievdadallá barggadettiin vai garvá noađđevigiid

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá veahkehit ovddidit oahppama ja loktet gealbbu. Oahpahallit čájehit ja ovdánahttet gealbbu jo3 siste- ja guolgaduodjefágas go sii geavahit máhtu, gálggaid ja kritikhalaš jurddašeami go galget bargobihtáid čoavdit. Bagadeaddji galgá láhčit dili vai oahpahallis lea mielváikkuheapmi ja oahppanmovtta oalgguhit iešguđetlágan bargguid bokte. Bagadeaddji ja oahppahalli galgaba ságastallat oahppihalli ovdáneami birra jo3 siste- ja guolgaduodjefágas. Oahpahallit galget beassat muitalit maid orrot máhettimin, ja beassat reflekteret iežaset fágalaš ovdáneamis. Bagadeaddji galgá bagadallat viidáset oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahpahallit sáhttet geavahit bagadusa loktet iežaset gealbbu fágas.

Árvvoštallanortnet

Loahppaárvvoštallan

Ovdal fágageahččaleami galget buohkat geat eai leat čuvvon dábálaš oahppomannolaga, leat ceavzán čálalaš eksámena mii lea ráhkaduvvon fága oahppoplána vuodul. Eksámen ráhkaduvvo guovddáš ásahusain ja sensurerejuvvo báikkálačcat. Eksámenis ii galgga leat ráhkkananoassi. Jo3 siste- ja guolgaduodjefágá oahpahus galgá loahpahuvvot fágageahččalemiin.

Buohkat galget čađahit fágageahččaleami, mii galgá čađahuvvot guđa bargobeavvi sisa.